

4/17 Funkční deriváty karboxylových kyselin

Anhydridy karboxylových kyselin

- vznikají odnětím 1 molekuly H_2O dvěma karboxylovým kyselinám
  - $CH_3-COOH + HOOC-CH_3 \longrightarrow CH_3CO-O-OCCH_3 + H_2O$ (acetanhydrid, anhydrid kyseliny octové)
- ze dvou různých kyselin vzniká smíšený anhydrid
- významné anhydridy
  - acetanhydrid
  - anhydrid kyseliny benzoové

Estery karboxylových kyselin

- vznikají esterifikací - reakcí karboxylové kyseliny s alkoholem (podobné neutralizaci) $\rightarrow$ vzniká ester a voda (z OH skupiny z kyseliny a H z alkoholu)
- $CH_3-COOH + HO-CH_2-CH_3 \longrightarrow CH_3-COO-CH_2-CH_3 + H_2O$
  - esence, voňavky, plasty
  - součást tuků a olejů
  - vosky - pro výrobu leštících past, kosmetiku, impregnaci papíru a tkanin
- mravenčan ethylnatý: $H-COO-CH_2-CH_2$
  - rumová esence
- octan ethylnatý: $CH_3-COO-CH_2-CH_3$
  - hrušková a malinová esence, rozpouštědlo
- máseľnan ethylnatý: $C_3H_7-COO-CH_2-CH_3$
  - ananasová esence

Soli karboxylových kyselin

- vznikají neutralizací: karboxylová kyselina + hydroxid $\rightarrow$ sůl + voda (H ze skupiny COOH, OH z hydroxidu)
- $CH_3-COOH + NaOH \longrightarrow CH_3-COONa$ (octan sodný) + H_2O
- benzoan sodný: $C_6H_5-COONa$
  - konzervační prostředek
- palmitan sodný a stearan draselný: $C_{15}H_{31}COONa$, $C_{17}H_{35}COOK$
  - základní složky mýdel

Deriváty kyseliny uhličitě

- kyselina uhličitá (H_2CO_3) = kyselina hydroxymravenčí ($HO-COOH$)
  - velmi slabá kyselina, snadno se rozkládá na $CO_2 + H_2O$
- fosgen (dichlorid kyseliny uhličitě): $COCl_2$
  - je bezbarvý dusivý jedovatý plyn, bojová chemická látka za I. světové války
- močovina (diamid kyseliny uhličitě): $H_2N-CO-NH_2$
  - 1. organická sloučenina připravená syntézou z anorganických látek - přesmykem - při odpařování kyanatanu amonného
  - je v moči a potu savců
  - pro výrobu léčiv, hnojiv, dusíkatá živina (přísada do krmiv)

Úkol

- Napište rovnici reakce kyseliny octové s propylalkoholem (vzniká octan propylnatý + voda).
- Napište rovnici reakce kyseliny benzoové s hydroxidem draselným; pojmenujte hlavní produkt.
- Napište rovnici reakce kyseliny mravenčí a kyseliny octové; pojmenujte vzniklý anhydrid.

Řešení